

MANNTAL Á ÍSLANDI
1801

SUÐURAMT

*Ættfræðifélagið gaf út
með styrk úr ríkissjóði og Þjóðhátíðarsjóði
og aðstoð Þjóðskjalasafns Íslands*

REYKJAVÍK
PRENTSMIÐJAN HÓLAR HF.
1978

LOVSAMLING FOR ISLAND,

INDEHOLDENDE

UDVALG AF DE VIGTIGSTE ÆLDRE OG NYERE LOVE OG ANORDNINGER, RESOLUTIONER, INSTRUCTIONER OG REGLEMENTER, ALTHINGSDOMME OG VEDTÆGTER, COLLEGIAL-BREVE, FUNDATSER OG GAVEBREVE, SAMT ANDRE AKTSTYKKER,

TIL OPLYSNING OM

ISLANDS RETSFORHOLD OG ADMINISTRATION

I ÆLDRE OG NYERE TIDER.

Samlet og udgivet

af

Landsstjórnarsafn

Oddgeir Stephensen, og Jón Sigurðsson,

Etátsráð og Directeur for
det islandske Departement.

Archivar og Althingsmand.

SJETTE BIND.

1792—1805.

KJÖBENHAVN.

Forlagt af Universitets-Boghandler **ANDR. FRED. HÖST.**

Trykt hos S. Trier.

1856.

1800. som ved bemeldte Ret paakjendes, og hvori ikke blot
7. Novbr. afsiges Udeblivelses-Dom, skal udredes af den eller de
tabende Parter og tilsvares af vedkommende for dem
mödende Advokat, saafremt denne ikke var befalet i
Sagen; og naar den Tabende ikke har ladet möde, eller,
naar denne haver været forundt Beneficium og fri Pro-
kurator, skal det erlæggende Gratiale, paa Gardens og
Justitiarii Forlangende, efter Cancelliets Foranstaltning,
af vedkommende Övrigheder besörges indfordret, eller
ved Udpartning inddrevet. Derefter du dig allerund-
haver at rette, og Vedkommende Saadant til Efterret-
ning at tilkjendegive. Befalende dig Gud. Skrevet paa
Vort kgl. Slot Frederiksberg den 7. Novembr. 1800.

12. Novbr. **Kongelig Resolution ang. almindelig Folketæl-
ling i Kongens Riger og Lande. Frederiksberg
den 12. Novembr. 1800¹.** — Ligesom der i Aaret 1769
blev efter kongelig Befaling 15. Juni s. A. en almindelig Folke-
tælling foretaget i Kongens Riger og Lande, foreslog Rente-
kammeret, at en ny almindelig Folketælling nu ved Aarhun-
dredets Begyndelse maatte blive foretaget, og forelægger i den
Henseende en Plan, væsentlig bygget paa Cancelliaaad v.
Eggers' og Chefen for Tabel-Comptoiret Mandix' Bemærkninger.
De foreslaaede Momenter ere især: 1) at Tællingen begynder
paa en vis Dag, hvortil foreslaaes 1. Februar 1801, men
paa Island, hvortil Efterretningerne ikke kunde sendes i dette
Aar, „maatte Tællingen foretages efter nærmere Foranstaltning
af Stiftamtmanden paa een og samme Dag i næste Aar, saa-
snart de desangaaende fornödne Befalinger kunne blive com-
municerede alle Vedkommende"; 2) at Alle og Enhver ind-
drages under Tællingen; 3) at Tællingen paa Landet foretages
ved Præsterne; 4) at i Tællingen beregnes det löbende Aar;
5) at Schemata sendes overalt omkring; 6) at Listerne sendes
til Provsterne, derfra til Amtmændene og derfra til Stiftamt-
manden og Biskoppen; 7) at Rentekammeret besörger Cancel-
liet tilstillede de fornödne Schemata, men at Cancelliet ud-
færdiger trykte Reskripter til de vedkommende Embedsmænd,

¹) Reskr. 28. Novbr. og Canc. Circ. 29. Novbr. 1800.

som skulde iværksætte Tællingen (Forest. 4. Novbr. 1800). — 1800.
Rentek. Danske Relat. og Resol. Prot. 1800 Litr. B, Nr. 347; ^{12. Novbr.}
sammes Nørske Relat. og Resol. Prot. 81, Nr. 106.

Vi ville allern., at en almindelig Folketælling i Vore
Riger Danmark og Norge, samt Island og Færøerne,
skal foretages paa den herudi foreslagne Maade, og at
den skal tage sin Begyndelse overalt i Danmark og
Norge næstkommende 1. Februarii, og i Island og Fær-
øerne saasnart skee kan i næste Aar. Iövrigt skal om
denne Tælling gennem Vort Danske-Cancellie udfær-
diges fornödne trykte Reskripter til alle Vedkommende,
til hvilken Ende Vort Rentekammer tilstiller Cancelliet
en Gjenpart af denne Forestilling, ligesom det og for-
syner samme, saasnart mueligt, med de til Tællingen
fornödne Materialier. Friderichsberg Slot den 12. No-
vembr. 1800.

Forordning ang. Qvarantaine-Indretninger. 14. Novbr.
Khavn den 14. Novembr. 1800¹. — Denne For-
ordning, hvis fuldstændige Titel er: „Forordning angaaende
Qvarantaine-Indretningerne, samt de Forholdsregler, som de
Söfarende, der anlöbe Havne eller Kyster i Kongens Riger og
Lande, bör iagttage, saavel som de Pligter, der paaligge de
vedkommende Embedsmænd og övrige Undersaatter i denne
Henseende”, — er ikke publiceret i Island. Canc. 2. Depart.
Registr. I, 644 (1800, Nr. 1780). Coll. Tid. 1800, S. 721-729,
743-746. Original-Aftryk hos Schultz. Quart-Forr. for
1800, S. 181-189; Schou XIII, 90-98.

**Reskript til samtlige Biskopper i Danmark, 28. Novbr.
Norge og Island, ang. en almindelig Folketæl-
ling.** Khavn den 28. Novembr. 1800. — Publi-
ceret ved Landsoverretten i Island den 14. Septbr. 1801; jevnf.
Minnisv. Tid. II, 462; ligeledes bekjendtgjort i Synodalforsaml.
1802. Canc. 2. Depart. Registr. I, 656^b-658 (1800, Nr. 1845). Ud-
dragi Coll. Tid. 1800, 754-758. Original-Aftryk som „Circulaire”

¹) ophævet ved For. 8. Febr. 1805.

1800. paa et Ark i Folio. Fogtm. VI. 10, 804—816, ledsaget af Schemaer. Raadstue-Plakat 8. Decembr. 1800 i Qvart-Forr. 28. Novbr. for s. A. S. 360—362; Schou XIII, 102. — Resultaterne af denne Folketælling i Island (1. Febr. 1801) findes i Tabeller sogne-, syssel- og amtsviis i Statistisk Tabelværk (ældre Række) 6. Hefte S. 158—179; provstie- og amtsviis i Coll. Tid. 1804, S. 638, og i M. Stephensens „Eptirmæli átjándu aldar”. Leirárg. 1806. 16°. S. 219—221, jevnf. hans „Island i det attende Aarhundrede”. Khavn 1808. 8°, S. 270; sysselviis i B. Thorsteinsons „Om Islands Folkemængde og oeconomiske Tilstand siden Aarene 1801 og 1821 til Udgangen af Aaret 1833”. Khavn 1834. 8°; samt præstekalds-, syssel- og amtsviis i Johnsens „Jarðatal á Íslandi”. Khavn 1847, 8°. 397—403.

Christian den Syvende &c. V. G. Overbeviist om den Nytte, som nöiagtig Kundskab om Folketallet i Vore Riger og Lande efter Alder, Kjøn og Næringsvei medfører, have Vi allern. besluttet, at en saadan Folketælling skal foretages overalt, saavel i Kjøbstæderne som paa Landet i Danmark, Norge, samt Island og Færøerne, og samme tage sin Begyndelse i Danmark og Norge næstkommende 4. Februar, der er en Søndag, og, forsaavidt samme ikke paa den Dag kan fuldendes, fortsættes de efterfølgende Søndage, samt i Island og Færøerne, saasart skee kan i næste Aar og efter nærmere Foranstaltning af Vores Stiftbefalingsmand paa Island og af Landfogden paa Færøerne, dog at Tællingen ansees som begyndt den 4. Februar. — Ved denne Tælling iagttages den Regel, at de Börn, som fødes efter den 1. Februar, men förend Tællingen endnu er fuldendt, ansees som ufødte og tælles ikke; hvorimod de Personer, som maatte döe i det Tidsrum fra Tællingens Begyndelse indtil den er fuldendt, tælles som levende, paa det at af den hele Optælling kan erfares Folkemængdens virkelige Tilstand paa den bestemte Dag. — Under Tællingen inddrages Alle og Enhver, af hvad Stand de være maatte, saavel Indfødte som Fremmede, der paa den bestemte Dag opholde sig her i Rigerne, samt de Indfødte, der vel

kunne være fraværende paa Reiser, men om hvilke 1800. vides, at de enten her have deres sædvanlige Opholds- 28. Novbr. sted, eller at de igjen agte sig tilbage for her at etablere sig. — Ligesom Vi ved Reskript til samtlige Vore Stiftbefalingsmænd og de af Vore Amtmænd i Danmark, der have Kjøbstæder under sig, saavel som Vor Overberghauptmand paa Vor Bergstad Kongsberg, have befalet, at Optællingen i Kjøbstæderne skal besörges, under Magistraternes Bestyrelse, af Rodemesterne, saaledes ville Vi, at denne Optælling paa Landet skal skee af Sognepræsterne, og at Degnen samt Skoleholderne i ethvert Sogn og Annex skulle gaae dem tilhaande derved. — For at lette Arbeidet ved Optællingen, maa det være Præsterne tilladt, hver i sit Sogn, fra Prædikestolen at indkalde, til at möde for sig paa fornævnte 4. Februar, Huusfædrene fra saamange Byer og Gaarde eller Huse, hvis Indvaanere de formener at kunne paa den Dag faae optalte, for at angive de Personer, som opholde sig i deres Gaarde eller Huse, samt tillige for hver Person især at meddele de övrige Efterretninger, som herefter ommeldes. — Og have Præsterne saaledes, efter foregaaende Bekjendtgjørelse fra Prædikestolen, paa hver af de efterfølgende Søndage at fortsætte Tællingen, indtil samtlige Sognets Indvaanere ere optalte og der over dem ere blevne forfattede Lister. — I de Sogne, hvor Hovedgaarde ere beliggende, bör Hovedgaards-Eierne, eller de Personer, som paa deres Vegne möde, være pligtige tillige at medbringe udförlig skriftlig Underretning om alle dem, som opholde sig paa Hovedgaardene. — Under Tællingen regnes Enhver til det Huus, hvori han sover. Naar en Person, som sædvanligen sover i et Huus, er fraværende, enten alene i Forretninger i Landet eller og udenlands, med det Forsæt at komme tilbage, f. Ex. til Söes, da regnes han til den Familie, fra hvilken han er bortreist og til hvilken han agter sig tilbage. — Ligesom Tællingen overalt bör skee gaard- og huusviis,

1800. 28. Novbr. saaledes at for hver Gaard eller Huus anføres alle deri værende Personer, saa bør ogsaa i Listerne hver Persons fulde Navn anføres tilligemed dens Alder, hvorved, i Henseende til Navnet, iagttages: at naar usædvanlige Navne forekomme, der kunne foranledige Uvished om Personernes Kjønn, maa dette tillige i Listerne benævnes, og i Henseende til Alderen, at det løbende men ikke det opfyldte Alders-Aar anføres, f. Ex. ved nyfødte Børn skrives 1, og ved den, som er i sit 26. Aar: 26 og ei 25. — For hver Person anføres hvad den er i Huset, saasom Mand, Hustru, Barn, Slægtning og da hvor nær, Tjenestetyende, samt Svend og Dreng, til Leie boende, Logerende, Indquarteret o. s. v. — For hver Person maa gjøres Forklaring om den er gift første, anden eller hvilken Gang, eller ugift eller i Enkestand første, anden eller hvilken Gang. — Ligeledes maa Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk og Næringsvei, eller hvad de leve af, anføres, samt saavidt de maatte være vanføre eller leve af Almisse. I Særdeleshed anmærkes ved Huusmænd paa Landet, om de have Jordbrug eller anden Næringsvei. — Iøvrigt, naar flere Familier boe i et Huus eller Gaard, da bør hver Familie særskilt anføres tilligemed de til samme hørende Personer. — Paa det at Tællings-Listerne kunne naae den mueligste Grad af Tydelighed, hyortil især udfordres, at de alle, saavidt passende, indrettes paa lige Maade og efter lige Regler, maae Vedkommende meddeles de hosfølgende trykte udfyldte Schemata, der vise, hvorledes de Personer, der tælles, bør anføres, og i hvilke Rubriker de om dem forlangte Efterretninger bør anmærkes. Ligeledes maae Vedkommende til Lettelse i Arbeidet meddeles det til Listernes Forfattelse tilstrækkelige Antal Ark Papir, hvorpaa Rubrikerne med deres Titler ere aftrykte. — Naar Listerne efter Schema ere forfattede og fuldførte af Præsterne for deres Sogne og Annexer, skulle samme tilstilles Provsterne, for af disse nøie at eftersees: om ved en eller

anden Person nogen af de Efterretninger, som ere anbefalede, maatte være forglemte, i hvilket Fald Listerne igjen bør tilstilles vedkommende Forfatter, for at udfylde det Manglende. — Derefter maae disse Lister fra Provsterne tilsendes vedkommende Amtmænd, enhver for sit Amt, der ligeledes have at igjennemsee, og, efter Omstændigheder, at lade Listerne, ifald det behøves, af deres Forfatter omgjøres, førend de fra dem blive indsendte til Stiftamtmanden og dig, der, naar Intet ved Listerne findes at erindre, have at indsende samme til Vort Rentekammer. — Iøvrigt maae Vedkommende opmuntres til, uden Fordomme at anvende paa Optællingen al muelig Flid, samt derhos advares om, at drage Omsorg for, at denne Forretning skeer med mueligste Nøiagtighed, da de i modsat Fald, om Listerne nemlig ikke findes indrettede saaledes, som befalet er, maae vente at erholde samme fra Rentekammeret tilbagesendte til Rettelse og Manglernes Udfyldelse. — Derefter du dig allerund. haver at rette, og den fornødne Foranstaltning i Overeensstemmelse hermed at lade føie. Befalende dig Gud. Skrevet i Vor kgl. Residentsstad Kjöbenhavn den 28. November 1800. [ad mandatam].¹

¹) Det medfølgende Schema, som blev sendt til Island, var som følger:

„Optegnelse paa Folketallet i N. N. Sogn under N. N. Amt, saaledes som det befandtes at være den 1. Febr. 1801, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, m. v.

Byernes og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navn i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Personernes Alder, det løbende Alders-Aar iberegnet.	Ugift eller gift, og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet i hver By og Sogn m. v. ²